

BOGATY (839) *ai*

bogaty (825), **bogat** (8), **bohaty** (6); bogat *ZapMaz*; bogaty : bogat *BierEz* (5 : 2), *RejRozpr* (1 : 1), *GrabowSet* (1 : 1), *CiekPotr* (12 : 1), *GoslCast* (3 : 1); bogaty : bohaty *MetrKor* (4 : 1), *MurzNT* (2 : 1), *GórnDworz* (4 : 2), *Calep* (8 : 1); bogaty : bogat : bohaty *RejWiz* (5 : 1 : 1).

bogat występuje wyłącznie w wierszu.

o oraz a jasne.

comp i *sup* (62 + 6) -bogatszy. ◇ *sup* nã- (5), nãj- (1) *WerKaz*.

sg m N bogaty, bogatszy, nãbogatszy (234), bogat (8); (*attrib*) bogaty (73); (*praed*) bogaty (103), bogat (8). ◇ *G* bogatého, bogatszego, nãbogatszego (47); -ého (5), -(e)go (42). ◇ *D* bogatému, bogatszému (39); -ému (1), -(e)mu (38). ◇ *A* bogatého, bogatszego, nãbogatszego (37), bogaty, bogatszy (14); -ého (5), -ego (4), -(e)go (28); -ého *GoslCast*; -ego *KochPs*; -ého : -ego *SarnStat* (4 : 3). ◇ *I* bogatym, bogatszym, nãj bogatszym (83), bogatęm (1) *MurzNT*. ◇ *L* bogatym (6), bogat(e)m (1) *RejKup*. ◇ *V* bogaty (4), bogaté (1) *ZawJeft* [w *rymie*]. ◇ *f N* bogatã, bogatszã (25). ◇ *G* bogatěj, bogatszěj (12); -ěj (1), -(e)j (11). ◇ *D* bogatěj (1). ◇ *A* bogatã (15). ◇ *I* bogatã (5). ◇ *n N* bogaté, bogatszé (36); -é (1), -(e) (35). ◇ *G* bogatého (8); -ého (2), -(e)go (6). ◇ *A* bogaté (8); -é (2), -(e) (6). ◇ *I* bogatym (1). ◇ *L* bogatym (3). ◇ *pl N m pers* bogaci (42), bogatszy (8), bogatsi (1) *GórnRozm. subst* bogaté (21); -é (1), -(e) (20). ◇ *G* bogatych, bogatszych (56). ◇ *D* bogatym, bogatszym (27). ◇ *A m pers* bogaté, bogatszé (23); -é (2) *MurzNT*, *KochPieś*, -e (1) *OpecŻyw*, -(e) (20). *subst* bogaté, bogatszé (37); -e (5), -(e) (32). ◇ *I m* bogatými, bogatszými (16), bogatymi, bogatszymi (8); -ými *FalZioł*, *Leop* (2), *RejZwierz*, *Mącz*, *RejPos*, *BudBib*, *BudNT*, *ModrzBaz*, *KochMRot*, *JanNKar*, *SkarKaz* (2); -ymi *KromRozm III*, *KrowObr*, *OrzList*, *KuczbKat*, *KołakSzczęśl*; -ými : -ymi *SkarŻyw* (2 : 1), (1 : 2); -ými (2), -(e)mi (14). *f* bogátymi (1). ◇ *L* bogatych (6). ◇ *V m pers* bogaci (3). ◇ *du N m pers (cum nm)* bogatsz(a) (1) *BielŻyw* 116.

Sł stp, *Cn* notuje, *Linde XVI – XVIII w.*

1. *Zamożny, majątny; zasobny, obfitujący w co; czasem z odcieniem przenośnym; (przeważnie w opozycji do „ubogi”, „nędzny” itp.); dives Mącz, Calag, Calep, Cn; opulentus Mącz, Calep, Cn; copiis locuples, opimus Mącz, Calep; copiosus, dis, nummosus, peculiosus Mącz, Cn; peculiatus Calep, Cn; pecuniosus, plenus, redundans Mącz (730) : Oracz łam siebie winował/ Iż bez prace bogát być chciał. BierEz O2, R; botz oto wiłfę na krzyżu nagi/ fromotny/ aby ty był czlowieczę bogaty ij chwalebny. OpecŻyw 141, 13, 16, 45v, 46, 62 (8); ForCnR C2; bogati Czefarf nał yego m. zbozey pomoczy łzwamy przyyaczielstwo ma. MetrKor 46/117v, 46/118 [4 r.]; FalZioł IV 48c, V 46, 49v; Zywtot iest ludzi bogatich łzczęćcie á radołć, nędznych łmutek, a oczekãwanie łmierci. BielŻyw 136, 27, 32, 37, 144, 167 [3 r.] (21); GlabGad P8; March² Dv; MiechGlab 60; BierRozm 20; Iam pan Vyelky Svlthan Svleyman zbozey łalki pyłzimy panu Vyelkiemv myędzy chrzełczyanłkyemy pany Wmyelzylałzowey vyerze panu stharemv y mandremv y bogathemv LibLeg 7/67v, 41, 68; RejRozpr G; LibMal 1544/91, 1547/135; SekłWyzn e2; SekłKat Y4; KromRozm I Hv; MurzHist B3; A Weirzãwłzy virzãł bogaté ludzie a oni miecã do łkarbnice kościelny dary łwoie MurzNT Luc 21/1, k. 10v; KromRozm III K7; BielKom C; bogatã żonę chowác yest wyelki frãfunek á łamãnye głowy GliczKsiqz Qv, M6v, P5, P7, Q[2 r.], Qv; LubPs N2v; GroicPorz co3, gg2, kk4v; KrowObr 33, 38, 139v, 241v; RejWiz 13v, 100v,*

Cc4; A bárzo ciężkym gniewem gniewam fie ią ná narody bogáte *Leop Zach* 1/15, 1.*Reg* 25/2, 2.*Reg* 12/1, *Prov* 28/22, *Ez* 27 *arg*, *Mar* 10 *arg* (14); *OrzList* f; *RejFig* Dd2v, Dd4, Ee; *RejZwierz* 40v; *Goski* A9v, A11v; *BibRadz Dan* 13/4, *Matth* 27/57, *Apoc* 2/9; Káplánki ftan bogatym z przyrodzenia ieft *OrzRozm* G4, H [2 r.], N2; s. Dominik y s. Fráncízek rodem z Alfyzymu/ opuścili bogáte zakony á záložyli vbogie *BielKron* 183; [*Anglia*] Ma dwoie Arcibiškupstwo bogáthe *BielKron* 277v, 40v, 85, 214, 272v [3 r.], 465v (59); *KochSat* A3; *KochZg* A3; Praestat pauperem esse et nobilem quam divitem et latronem, Lepiey yeft być vbogim á sláchetnym/ niżli bogátym á łotrem. *Mącz* 312c, 18d, 23d, 46b, 64c, 175c (16); *SarnUzn* F4v; [*człowieka*] ktory wiernie á niewykřetnie łtoi przy świętych łłowiech iego/ to on [*Pan*] bogátym zowie *RejAp* 42v, 21, 21v [4 r.], 41v, 43v [2 r.], 149v (12); tego dobrego páná miłowálá iedná boháta/ y piękna białogłová *GórnDworz* Cc8v, Q3, Aa3; *HistRzym* 4, 5v [3 r.], 14, 73, 85 [2 r.] (15); *RejPos* 83, 161, 191v, 264v [3 r.], 348 (15); *GrzegŚm* 16, 58; *KuczbKat* 260; *RejZwierc* 6, 95, 185v, 227, 268v; *WujJud* 143v; A Lázarzow wízędy pełno przed vliczkámi bogátey księzey. *WujJudConf* 209; Byli ludzmi bogátemi/ y mocą obdárzeni/ ktorzy łpokoynie łwoy żywot domá wiedli. *BudBib Eccli* 44/6; *MycPrz* I B [2 r.], II Av; *WierKróc* A3; *BudNT Iac* 1/10; *PapPran* B3v, F4v, L4, T, Yv; Bo fie zda iákoby wízeláką ludzkość zwlekli z siebie/ y práwo bráterstwa porzucili oni/ ktorzi bogátemi będąc/ łobie tylko bogáci łá *ModrzBaz* 68v, 19, 42v, 77, 93, 124 (16); *Oczko* 2v; *KochPs* 68, 200 [2 r.]; Widziłz iaki to ieft Bog Chrześciánki/ iáko dobry/ iáko wdzięczny y bogáty. *SkarŻyw* 102, 178, 200, 225, 508, 538 (31); Ofiadło potym bárzo wiele narodow w Hiłpánłkich Kráinach bogátym *StryjKron* 16, 11, 16 [2 r.], 577; *CzechEp* 287; *KochJez* A3; *KochEpit* A2v; *KochFr* 97, 113; *KlonŻal* C4; *KochWz* 137; Bo komu Bóg trochę dáie/ A on ná tym rad przełtaie: Tego bogátym być ładzę *KochMRot* B2v, B2, B3; *ReszPrz* 28; *WerKaz* 288; *KochPam* 81; Cnotá (ták ieft bogáta) nie może wzić łzkody *KochPieś* 44, 6; *KochTarn* 77; Chłop káždy łkapy/ ácz ieft y náder bogáty *PudłFr* 20, 22, 59, 60, 68; *ZawJeft* 6; Możelz mi wierzyć/ iżby Polłká dáleko bogátłza byłá/ gdy by miałá miałł więcey *GórnRozm* L4 v, G3v, I4v, L3v; *ActReg* 130; *Calep* 610b, 611a, 766b; *GostGosp* 4; *GostGospPon* 170; *Phil* F, F4, K4, Q3v, S4; *KochFrag* 39; *OrzJan* 29, 56; Wiećie o łálce Páná náłzego Iezulá Chryłtułá/ iż dla was vbogim fie łtał/ będąc bogátym/ ábyłcie iego vbołtwem byli zbogáceni. *LatHar* 555, 702; Abowiem nie máłz rožności Zydá y Graeczyná bo tenże ieft Pan wíztykich/ hoynie bogáty ná wíztyki [*dives in omnes*] ktorzy go wzywáią. *WujNT Rom* 10/12, s. 38, *Luc* 12/21, 14/12, 2.*Cor* 8/9, s. 773 (21). *WysKaz* 3, 4, 9 [2 r.], 10; *SarnStat* 657, 658; z ręku iego bogátym á goždźmi przebitym wíztyko mi dobre płynie. *SkarKaz* 209b, 161a, 145b, 246b, 416a, 418b, 579a, 638a; *VotSzl* D2; Y iabym chciał byđz bogat [!], ále dármo mi się Tego chce. *CiekPotr* 44, 28[2 r.] 29[2 r.], 30, 35, 44; Wíztyká Rzeczpołp: vboga/ domy tylo poiedynkowe bogáte. *SkarKazSej* 705a, 670a, 705a *margin*; *KlonFlis* D2v, E4v, G3v; Bierze owce y łwinie/ y byđło rogáte: Záłzedłzy w kray obfity miedzy wsi bogáte. *KlonWor* 21, 43, 55; *PudłDydo* B4; *ZbyłPrzyg* A3.

W charakterystycznych połączeniach: bogaty (-a, -e, -ci) barzo (27), białogłowa (niewiasta) (5), cesarz (5), człowiek (człek) (29), dom (5), dwor (2), gospodarz (2), kraina (kraj) (6), krol (8), krolestwo (4), księstwo, kupiec (8), ludzie (14), mąż (7), miasto (27), mieszczanin (2), ojciec (5), pan (14), państwo (3), rodzice (3), sąsiad (2), wielmi (5), wieś, ziemia (3), żona (6).

bogaty z czego (8): z vboftuá ktore mamy ieftełmy bogáci *HistAl* I6; *HistRzym* 68; Niechciał ztego ták wielkie⁸⁰ vrzędu nigdy bogatym być *SkarŻyw* 482, 101, 482 *marg*; *KlonŻal* C2v; *GostGosp* 38; *GostCast* 9.

bogaty nad kogo (2): MIdás Krol Frigiey/ ná ten czás był bogáty nád ine krole *BielKron* 25v; Ociec niebiełki niepotrzebuie náłzych bogactw/ bo on nádewłzyftki ieft bogáty á bárzo dobry. *HistRzym* 6.

bogaty w co (21): A owłzeyki do czterech lat/ Będę w owce bárzo bogát. *BierEz* Q3; [*Papieź Innocencyjus ósmy*] áczkolwiek był vbogi w fkárby ále w cnotę y w łprawy bogáty *BielKron* 189v; Była tá wyłpá [*Sabut*] bogáta w Złoto y w Korzenie *BielKron* 446, 11, 67, 270; *KochSat* A2v; Praediatu, bogati w ymienie leżące. *Mącz* 317c, 286b, 308b; *ModrzBaz* 127v; *KochPs* 160; *SkarŻyw* A5; *KlonŻal* D3v; *ReszPrz* 65; *PudłFr* 40; *ZawJeft* 3; *GrabowSet* Y2; áby dobrze czynili/ w vczynki dobre bogátymi byli *WujNT* 1.Tim 6/18; Náđ Iozephá zásię, onęgo w czyłtość pánieńłką, w cnoty wielkie, y w łáłkę pánłką bogátęgo, Pána AEgyptłkięgo, co drożłzęgo? *GostCast* 3; *KlonFlis* G2. Cf »bogaty w pieniądze«, »w słowa bogaty«.

bogaty czym (5): Polłká Krolá łwego bogátęgo niechce mieć pieniądzmí/ ále ludźmi *OrzRozm* N2v, N2v *marg*; Pollicitis dives esse potest, Obietnicámi włzelki może być bogáty. *Mącz* 340c; *ModrzBaz* 50v; A Iberowie Aziaticzcy obaczywłzy w Hiłpaniey [...] bogáte gory/ Krułzcem Złotym/ Szrebrnym y żelázny/ [...] támże ofiedli *StryKron* 16.

bogaty w czym (15): *BielŻyw* 116; *Leop Eph* 2/4; *BibRadz Gen* 13/2; *RejAp* 21v, 42v; iam w ziemi mey Eipćie był we włzem bárzo bogáty *HistRzym* 86, 86v; *RejPos* 243v; *WujJud* A3v; (Rołkázuy im) dobrze czynić/ bogátymi być w vczynkach dobrych *BudNT* 1.Tim 6/18; *WujNT Eph* 2/4, *Iac* 2/5, s. Zzzzz4v, Cccccc2v. Cf »w bogactwie bogatszy«, »bogaty w pieniądzech«.

Przysłowia: Błogofłáwieńłtwo Boże czyni bogátymi. *KolákSzczęłł kt*.

Kto chce bogáty być/ łatwie mu ku nędzy przyść. *BierEz* Pv.

Kto chce bogáty być/ Oplwawłzy ręćze trzebác robić. *BierEz* I2.

Człowiekowi bogátemu á mocnemu/ á wodzie nawálney nieprzeciwlíe. *March*¹ A3v; *March*³ V2v.

Kto wnadzieie ziw bedzie li bogath bedzie dziw. *ZapMaz VII Z* 4/85.

Bogátłzyć iefth wolny nędznik/ Niżli bogáty niewolnik *BierEz* R2.

Nie płáci bogáty/ iedno winowáty. *GostGosp* 36.

Ym kto bogátłzy tym skęplzy. *Mącz* 68b.

Będziefłzi bogáty niewierz łzczęłłciu iefłlis młody będziefłz wnet łtary. *BielŻyw* 93.

Wyrażenia: »w bogactwie bogatszy«: łłylzącz o tobie wielką powiełć, zes w bogaczłłtwie trzy kroć bogátłzy y w ludziech niź pan moy Alexander, á tak ktobiem przyłzedł chcącz łie dowiedzteć [!] takli ieft *BielŻyw* 157.

»nędza bogata«: [*Midas*] Ręce do niebá wznosi/ Odpuść Pánie/ á téy głodnéy hoynoćci pozbaw/ y nędze bogatéy [!]. *KochDz* 107.

»bogaty pokoj; pokoj bogaty« (2 : 1): y otwarza mu Pan chwałę y rádość y ony przybytki bogátęgo pokoyu y bełpieczne⁸⁰ pomiełzkánia ná wieki wieczne. *SkarKaz* 8b; Pokoy bogáty dáłá oyczyzná *SkarKazSej* 666b *marg*, 667a.

»bogaty w pieniądze (w pieniądzach); w pieniądze bogaty« (2 : 2): Nieuczyniłość nas [Scypiona] łakomych imienie Affricłkie, á brata mego Azianłkie obadwałwa bogatłza w zawılci niż w pieniądzach. *BielŻyw* 116; pomnię ią przedlaty/ Ze w Połłcze żaden niebył w pieniądze bogaty. *KochSat* A2v; *Mącz* 286b; *WujJud* A3v.

»w słowa bogaty« (3): *KochPs* 160; *KlonŻal* D3v; [Luteranie] w mowę á w łłowá łą bárzo bogáci/ łzydząc á śmieiąc fię z ludzi *ReszPrz* 65.

»wczas [= *wystarczajęco*] bogaty« (2): Homo mediocris conditionis, Śrzedniego łtanu/ Ták w czas bogáty. *Mącz* 63a, 228b.

Zestawienie: «bogate kramy» (2): Speciarus vicus. Wurtzkremer gałz. Bogáte kramy gđzye korzenye przedáya. *Murm* 29 [idem] *BartBydg* 141v.

Szeregi: «bogaty, (i) fortunny» (2): Rzekł Solon/ wiem dołyc w Grecyey bogátych y fortunnych/ ktorzy tobie zołtáwili łyny mądre y bogáctwá wielkie. *BielKron* 111v; *Mącz* 23d.

»bogaty, (i) majętny; majętny i bogaty« (3 : 1): *Mącz* 196c; [Barnabasz] vrodzony w Cyprze gđzie fię byli przodkowie ie^{go} bogáci y máiętni przeniešli. *SkarŻyw* 534; *StryjKron* 350; *Calep* 819a.

»bogaty, (i, a) (prze)możny; możny, (i) bogaty« (7 : 5): *KrowObr* 11v; y zowiem Krolá bogáтым y możnym Krolew tego/ ktory Krolełtwá łwego obronić może ludem łwym włáłnym *OrzRozm* N2; *Experiuntur* opes suas, Kołtuyá yáko bogáci á możni łą. *Mącz* 279a, 27 1b, 473d; *ModrzBaz* 19; *GórnRozm* I3v [2 r.]; *SkarKaz* 638a; *CiekPotr* 38; Sam ták możny y bogáty P. Bog iełł/ do ktorego zapłátę náłżę odkłádać mamy. *SkarKazSej* 670b, 682b.

»pienięzy, (i) bogaty« (2): *Mącz* 253d; áni sie łtaráią o zbáwienie łwoich dżiatek [...] tylko żeby pieniężnymi y bárzo bogátymi zołtáli. *KuczbKat* 310.

»(tak) bogaty i (jako, albo, ani) ubogi; (tak) ubogi, (jako, bądź *itp.*) bogaty« (12 : 9): *LibLeg* 10/96v; *LubPs* Nv; Włżákże nie bárzo Bogáci áni też vbodzy [mają być obierani]/ ále łrzedniego łtanu *GroicPorz* b3, d2; *Leop Ruth* 3/10; *RejFig* Dd4 [2 r.]; *BielKron* 53, 105; *Mącz* 349c; *GórnDworz* Hh8; *RejPos* 162; [Tatarowie] tho máią práwo/ ktory co pierwey połtrzeli z łuku to iego/ by nabogátłzy áłbo naubożłzy człowiek *BielSpr* 68; *MycPrz* II C3v; *ModrzBaz* 19; *Paprup* D; Łákomy człowiek nie może byđż cnotliwy/ ták bogáty iáko vbogi *GostGosp* 4; *Phil* F4; *WujNT Apoc* 13/16; *PowodPr* 68; *CiekPotr* 38.

»wielki, (a, i) bogaty; bogaty k temu wielki« (18 : 1): Tyrus mocne/ wielkie á bogáte niegđy miałto práwie ná morzu ná infule záłiadło. *BielKron* 267; Niemieckie kráiny [...] przeto kłiążąt wiele máią iż miałtá bogáte ktemu wielkie/ co miałto wielkie to łwoie kłięłtwo ma *BielKron* 281v, 98, 218, 264[2 r.], 277, 280v [2 r.] (19).

»zacny, (i, a) bogaty; bogaty i (a, abo) zacny« (7 : 5): Bo nie ná tym choćiá kto máiętność vtráci/ Záwżdy bogát y zacny gđy łie s cnotą zbráci. *RejWiz* 3; *RejPos* 347v; áby czym kto bogátłzy ábo zacnieyłzy iełł/ tem łróżłzymi [...] kaźniámi od czynienia krzywd był odłtráłzon. *ModrzBaz* 77, 141v; Iełli ią dany zá iákiego bogátego y zacnego/ á złych obyczáiow człeká: vdręczy nam corkę náłżę *SkarŻyw* 103, 68, 133, 164, 298; *ReszHoz* 132; *KochPieś* 43; *SkarKaz* 416b.

a. W funkcji rzeczownika: bogacz (przeważnie w opozycji do „ubogi”); *dives* *Mącz*, *Calag*, *Calep*, *Cn*; *dis* *Mącz*, *Cn* (188) : Kiedy fięđzielił zá łtołem bogátego/ tedy pátrżay pilno co przed cię

położą. *March*¹ A4; *OpecŻyw* 11v, 20; *FalZioł* V 64, 73; Smierć ieft wieczne łpanie rozdzielenie ciał, bogatych łtrach, požądanie vbogich *BielŻyw* 137, 41, 57 [3 r.], 58, 93, 128; Boć nie cz[yni] bogatego Sebranie skarbu wielkiego *BierRozm* 19, 4, 20; *March*³ V4; Też naucza iako łie bogaci maią rządzić w bogactwach łwoich. *WróbŻołt* T3; *RejRozpr* E3v marg; *SeklKat* Y4; *RejKup* 18v; *MurzNT Luc* 6/24; Zabił Pan co bogatłłse wnet z ludu onego *LubPs* R6v; *KrowObr* 33, 75v; *RejWiz* 187, Dd3v; niech łie nieprzechwałá bogáty z bogacthw łwoich *Leop Ier* 9/23, *Ex* 30/15, *Lev* 19/15, *Prov* 14/20, *Eccli* 13/24, 26 (12); *RejZwierz* 41 v; gdy dwa bołzkowie połwárzyli łie o łpiewanie cudnieyłze wierłzow/ Phebus á Pán/ dáli łie ná rosládek Midáłowi krolowi iáko bogátemu *BielKron* 26, 71 [2 r.], 81v, 82, 214; *Mącz* 64c, 188d; *Prot* A3v, C4; *RejPos* 162, 243, 264, 351v; W oczy bogáтым włzyłcy pochlebuią/ A s tyłu páłcy *hic est* vkáziuią. *RejZwierz* 226v, 224, 233v; *BudBib Ps* 44/13, *Prov* 14/20; Bogáтым wninieyłzem wieku rołkázuy nie wyłoko rozumieć/ áni łię łpodziewáć na wyłokość bogáctwá niepewne⁸⁰ *BudNT 1.Tim* 6/17; *PaprPan* T; *ModrzBaz* 19, 42v, 72, 73, 73v, 141v; Gdy vbogiego vyrzáłá/ dawáłá: gdy bogátego/ do dawánia vpomináłá. *SkarŻyw* 140, 535, 589; *StryjKron* 51; *KochFr* 20; *KochMRot* A3v; Nic nie máiac z tymi/ co nie niechcá/ przełtáię/ A buntow dobrowolnie bogátych łye káię. *KochPieś* 36; *PudłFr* 47; *GórnRozm* B4, E2, E4, I; *ZawJeft* 26; *GostGospSieb* x2v, x3; *Phil* S; *GórnTroas* 66; *KochFrag* 46; Láknące nápełnił dobrámi/ á bogáte (*marg*) Bogáte/ to ieft/ dołtátkiem vniešione. (-) głodne opułcił. *LatHar* 66; Ofiáre vbogiej wdowy przekłáda/ nád ofiáre bogátych. *WujNT* 39, *Matth* 19/23, *Iac* 1/10, 11, *Apoc* 6/15, s. 275 [2 r.] (14); opátrność Bołka/ z bogátych vbogie/ á z vbogich bogáte czyni. *WysKaz* 9; *JanNKar* G2v; *SarnStat* 505, 626 [3 r.], 1277, 1292; *PowodPr* 7, 79; *SkarKaz* 457b, 516b, 551b, 581a; Ale łlyłzałes piołnkę, ktorá wprzod w Athenách Potym w Rzymie łpiewano o łkápym bogáтым? *CiekPotr* 24; *GostCast* 70; *KlonWor* **3v, **6v, 43; Vbogił? vbogim być mułłsz záwždy: czemu? Bogactw teraz nie dáia tylko bogátemu. *SzarzRyt* D3v.

Przysłowie: [bibl.] Pomnił o onem przyłłowiu. Obogatem o wielbládzie A ty miemrzy [!] wtym nierzadzie. *RejKup* 18v; Látwiej Wielbláadowi przeiłć przez włłko igielne/ niłz bogáthemu wniłć do krolełtwá Bożego. *Leop Mar* 10/25;. *BielKron* 157; *WujNT Matth* 19/24 [ogólem 4 r.].

Wyrażenia: »prędko bogaty« (3) : A záwždy połpolicie ci prętko boháci/ W wielkim niebełpieczeńłtwie každy wolność łtráci. *RejWiz* I3v; *KlonFlis* D3; *KlonWor* 72.

Szeregi: »chudy, bogaty«: [łmierci] zadnego łobie nic nie wázyłz/ chudego, bogátego vdawilz *ArtKanc* S11.

»bogaty a (i) moźny; moźny i bogaty« (2 : 1): Bogáci á moźni/ częłtokroć zwyłkli Rzecz połpolitá wciłkáć y niłzczyć. *GroicPorz* b3; *Leop Eccli* 13 arg; *SkarKaz* 483b.

»(jako) bogaty i (tako, albo *itp.*) ubogi, bogaty z ubogim; ubogi, (i, albo *itp.*) bogaty« (32 : 23): [Józeł] vbogiego ij bogátego iednako milowál *OpecŻyw* 5; *ForCnR* D4v; Sumnienie Lepey tułły vbogiemu niłz bogátemu ołbawieniu. *RejKup* 18, Fv; *BielKom* E2; Pilne nápominánie (ku łłuchániu przełstrzeżenia) ták vbogich iáko y bogátych. *LubPs* Nv, F2v, V5v; przyłyęgam [...] łprawiełdiwołć rowne włzyłtkim ták bogáтым iáko vbogim [...] czyniłć y mnożyłć *GroicPorz* c, cv, c2v, d4, g, g3; Co zá łpołeczność człowiekowi łwięthemu ze płem? ábo kthora częłć dobra bogátemu z vbogim *Leop Eccli* 13/22, *Prov* 22 arg, 22/2, *Eccli* 13 arg; *OrzRozm* L3; *BielKron* 104, 235, 258, 272, 330v, 343v; *RejAp*

115, 115v; *GórnDworz* Hh8; *HistRzym* 14; *RejPos* 58v; *GrzegŚm* 1; *RejZwierc* B3v, 45, 233v; Pan Bog ńtworzyłciel wńzytkiego [...] dodawa do ńytości/ netylko [!] bogátym/ ále y vbogim. *ModrzBaz* 48v, 73, 91; *SkarŻyw* 273; *StryjKron* 155; *ReszList* 187; *ArtKanc* R19; *GórnRozm* B4, 12; *GostGosp* 148; *Phil* N4; *WujNT* 719, 789 [2 r.]; *WysKaz* 45; *SarnStat* 458, 554, 561, 649; *SkarKazSej* 673b; Ták teź ciáło Rzeczyńpółpolitey zńińzczeńby muńiáło [...] iefliby wolno byńo dużemu przewońzić náń fláńbńzym: mńodemu náń ńtárym: bogátemu náń vbogim. *KlonWor* **3v.

2. *Wspaniały, kosztowny, świątny; wielki, obfity, okazały; dives Mącz, Calag, Calep, Cn; opulentus Mącz, Calep, Cn; locuples, opimus Mącz, Calep; copiosus, dis Mącz, Cn (93)* : krol náń krolmi w ńwym narodenijy wońal wćzńijtz léganiję oftreeń/ vbogie/ nińzi wańńe miekkie ij bogaté. *OpecŻyw* 16; *LibLeg* 10/124v, 11/44, 58v; *LubPs* hhv; *BibRadz* 2.Reg 24/2; Ma [ziemia Alzacyjska] winá dobre/ ma rudy bogáte/ gory náń kthorych ńrebro kopáią *BielKron* 283v, 268v, 292v; *Attalica suppellex*, Bogáty á páński ńprzęń domowy. *Mącz* 18d; *Bińkup/ Vbrań* ńie byń ohromnie/ w ńzátę ńzeroką á bohátą *GórnDworz* P; *RejPos* 210; *KwiatOpis* B4; Bo ieflińz iefń wdzieńczna rzecz wńywońcie bogáctwo/ á zańz nie dáńleko bogátńza iefń mąńdrońć która wńzytko ńpráwuie? *BudBib Sap* 8/5; *BiańKaz* K3; *ModrzBaz* 139; *Oczko* 9; *Pieńrchnęńi wielowładni krolowie/ pieńrchnęńi/ A nieznáczni bogátą korzyńć ońięgnęńi. KochPs* 97, 196; *SkarŻyw* 52, 511; *KochTr* 22; *StryjKron* 452, 512; *KochFr* 104, 122, 123; [Pan] Z dáńleká ńię przyńłuchywańł/ ńtuláiąc końmáte Vńzy/ gdyń na ńzczupńey trzcńinie/ pieńni grań bogáte. *KlonŻal* B2v, A3, D2; *KochMRot* A2, Bv; *KochPień* 37[2 r.]; *ActReg* 7; *GostGospSieb* x4; *OrzJan* 28; *KońakSzczęńł* C3v; *WysKaz* 8; *SarnStat* 1273; *KmitaSpit* C3; Ian S. bogátńze wzięńł pońńwieńcie w żywońcie nińzi Hieremiańz. *SkarKaz* 577b marg, 154b, 456b, 633b; *VotSzl* E2v; *Poponá* zńotogńowem podńzyta, á wkońo Fráńdzámi bogátymi pieńknie lámowána *CiekPotr* 31, 37; *KlonFlis* B, C, Cv, D; *Godźiń* táń z towarzyńzmi náń bogátą grabieńz/ Náń zńobycź nieubogą y náń zńáczńą kradzieńz. *KlonWor* 42, 6, 14, 22, 36, 48; *PudńDydo* B3v.

Wyrażenia: «bogaty(-e) dar, podarek, podárze; dar bogaty» (5 : 1): wkańzał ńię [Symeon] z bogátym podárzem przed oczymá Bogá ńwego *SkarŻyw* 113; pońńał im dáry y vpominki bogáte. *SkarŻyw* 437, AB, 398, 577; *SkarKaz* 154b.

»bogate imienie; imienie bogate« (3 : 2): *Mącz* 64c; *ModrzBaz* 32; á żeby dońtáteczni przedáiący imioná bogáte/ z vbogiemii/ ktorzy niemieli co przedáć/ byli rowni *SkarŻyw* 535, 50, 508.

»bogata ńaska« (3): *RejPos* 92; *NiemObr* 70; W ktorym [Synie Boga] mamy odkupienie przez krew iego (odpuszczenie grzechow) wedle bogátey ńáńki iego. *WujNT Eph* 1/7.

»bogata majęńnońć« (2): Naprzod myńł iego tárgáć poczęńli/ tym co iuńz byń opuńcińł: to iefń/ bogátą máięńnońcią *SkarŻyw* 56; *StryjKron* 658.

»bogate pieniáńdze«: mocą iego [Monarchy] iefń po P. Bogu/ dobry żońnierz y bogáte pieniáńdze. *SkarKazSej* 691b.

»skarń bogaty; bogaty skarń« (3 : 1): Báńnábańz [...] przy vbońctwie Chryńtuńowym zńońtáwáiąć: bogáty ńobie ńkárb ńáńki Bożey y dárow wielkich duchownych zebrańł. *SkarŻyw* 535, [407]; *GrabowSet* Fy; Apońtońowie do końściońá/ iáńko do ńkárbu bogátego/ zupeńnie zńieńli wńzytkę prawdě. *WujNT* 733.

»bogata skarbница« (3): Trzy miesiące zżyła Helżbietá towarzysztwá iey [*Matki Naświętszej*]: ták długo biorąc z bogátey fkarbnice wżytkich náuk/ y wiadomości zbáwienney. *SkarKaz* 580a, 207b; *GosłCast* 6.

»upominek bogaty« (5): *SkarŻyw* 68, 357, 437; przy kim więtsza mądrość y rozum/ y zá tym vpominki bogáte zoftáwác miály. *SkarKaz* 80a, 154b.

»bogata zapłata« (2): ynaczyey sye niemogło odmienycz [do]kad dal bog zem doftal fwey prawey oyczifni tą bogatą zapłatą *LibLeg* 11/57v; *SkarKaz* 639a.

»bogate złoto« (4): *KochFr* 31; áni o bogáté złoto/ Ani o perły drogiéy ceny dbam *KochMuza* 26; *KochPropKKoch* 3; Corká/ z twárzą wftydliwą/ przy niey wielką cnotá/ Która namniey niechybia bogátého złotá. *SapEpit* A3.

Szeregi: »bogaty a nieoszacowany«: wiele przemogłá/ y bogáte á nieofzácowane dáry y vpominki zoftáwíc fwoim nie trudno iey było. *SkarKaz* 154b.

»bogaty a (i) obfity« (2): áby wam [*Pan Bog*] dał z bogátey á obfitey łálki fwoiey/ ábyście mocno pośileni á vmocnieni byli przez duchá iego *RejPos* 92w; *GostGospSieb* x4.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (16) : Copiosus, Okwity/ [...] Doftáteczny Zbytny/ Bogáty. *Mqcz* 64c, 90a, 91b[2 r.], 149c, 265b, 266d, 304c, 309a, 317c; *Calag* 393a; Opimus – Tłufti, bogati, nafzpikowani. *Calep* [733]a, 336a, 735a, 777a, 832a.

Synonimy: 1. dostateczny, dostatni, fortunny, majątny, pieniężny, tłusty; 2. obfity, wielki, zbytny.

Cf **BOGACZ, NIEBOGATY**